

כ"ט תמוז ה'תשנ"ח (פרשת וירא) תע"ח

וסרו הצפרדעים ממך ומבתיך. (ה' ז)

1 כאן הועילה תפלת משה רבינו, להכיר הצפרדעים מפרעה ומעבדיו ובפ' חוקת (במדבר כ"א ד) כמעשה הנהשים השרפים בשחתפלל משה בעד העם, לא הועילה תפלתו להסיר את הנחשים הטמיתים, אלא נתן לו הקב"ה עצה, לשים שרף על נם, והנשוכים יסתבלו בו ויהיו, וכרשת חז"ל ר"ה כ"ט א'.

6 אבל הענין הוא, כי לכל יש תרופה, הוין מלשון הרע, והמקטרג הנברא מלשון הרע א"א להסירו, כי עוכד ומקטרג, וכמו שהמספר לשון הרע, מספר בפיו, כן הוא המקטרג הנברא מחחטא הזה מדבר כמו פיו, וא"א להשתוקו, ומכיון שעונש השרפים בא על עון לה"ר, בשביל שדבר העם בא' ובמשה, לכן לא הועילה תפלתו של משה להסירם לנמרי, אלא נתן לו הקב"ה עצה, איך לרפא את הנשור כהנחש. (ועיין עוד בזה באורך בפ' חוקת על הכתוב וידבר העם בא' ובמשה).

2) אין גי' טעמה

1 וברשי"י (ו,ט) הביא דברי רז"ל (סנהדרין קיא. ובמדרש) חבל על דאבדין ולא משתכחין, הרבה פעמים נגלתי עליהם בא"ל שידי ולא אמרו לי מה שמך ואתה אמרת מה שמו.

הנה מבואר בדברי חז"ל ששם שידי מלשון 6 די (ע"י חגיגה יב. שאמר לעולמו די, ובבראשית רבה פרשה מ"ו דין לעולמי שאני אלוקו, דין לעולמי שאני פטרונו), ואף שיש בזה סודות רמים ונשגבים, מ"מ אולי יש לבאר ענין יוארא אל האבות בא"ל שידי" על פי פשטות. משל למה הדבר דומה, לאיש עשיר ומפקיד הכסף לה"באנק" על חשבון העני, אזי כבר נתעשר העני שהרי קבל האלף זוז, אף שבפועל לא הגיע הכסף לידו, כמו כן כשהבטיח הקב"ה להאבות לתת להם את ארץ כנען היה בעיניהם כאילו כבר קבלו ארץ ישראל, ואף שלא ראו הקיום בפועל בטחו בתאמינו בהנתינתה, והיה די להם האמירה לחוד. וזהו ווארא בא"ל שידי לשון י"די שהיה די להם בהבטחה הקב"ה ולא הוצרכו לקיום בפועל, וגם "הקמת" את בריתי לשון עבר שאצל האבות היה כבר קיום הברית מחמת גודל אמונתם ובטחונם בדבר הקב"ה.

2) ויובן בזה מה שאמר הקב"ה יונתני אותה לכם מורשה" ודרשו רז"ל (ב"ב קי"ז) ירושה היא לכם מאבותיכם, שארץ ישראל מוהזקת לנו מהאבות שקבלו ארץ ישראל, אשר לכאורה תמוה הלא לא היו הבעלים ככל, וכמבואר בחז"ל הובא ברשי"י (כאן) כשבקש אברהם לקבור את שרה וכו' וכן ביצחק ערערו עליו על הבאות וכן ביעקב וכו' והכוונה שאצלם היה בחינת שם י"אל שידי" שהיה די להם באמירה לחוד, ונחשב בעיניהם לקיום בפועל ונעשה שבהם בשיעור ההבטחה.

ע"פ רש"י

1 ואמר לו הקב"ה למשה "חבל על דאבדין", שבזמן יציאת מצרים שהיתה ההנהגה קיום ההבטחה ונתינת הארץ בפועל, אז נאבדה דרגה זו של האבות, "ולא משתכחין", שעכשיו הוא זמן של קיום בפועל, וההנהגה היא בשם (בן די אותיות המורה על הכרת מדת אמתית של הקב"ה המאמת את דבריו ומקיים את הבטחותיו בפועל, כמ"ש רש"י. וע"י בדברנו ואתחנן ד,לו.

וענין זה מציינו גם בנוסח התפלה, "וזוכר חסדי אבות ומביא גואל לבני בניהם למען שמו", שהנה אמרו חז"ל (ע"ז טו.) תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה הווי העולם שני אלפים תוהו בי אלפים תורה שני אלפים ימות המשיח, בעונותינו שרבו יצאו מהן מה שיצאו מהן, וקשה אם כבר יצאו בעוה"ז רובם של הבי אלפים שנה ועוד לא בא הגואל אמאי נקראו כל האלפים שנה בשם "ימות המשיח". וי"ל שהנה אמר הנביא (מיכה ז,טו) "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", וכמו שבגאולת מצרים היתה מקודם הנתינה בבחינת שם שידי שההבטחה לחוד נחשב לקיום, ואח"כ היה קיום בפועל בשם בן די אותיות, כמו כן יהיה סדר הגאולה העתידה, שמקודם יהיה גדר אמונה כמה שהבטיח הקב"ה לגאלנו ואח"כ יקום בפועל. וזהו שני אלפים ימות המשיח יען שהבטיחנו הקב"ה על הגאולה, הרי כל אלו השנים ימות המשיח עכ"פ בשם שידי באמונה והסתמכות על דבר ה', המוא אמר ולא יעשה ודיבר ולא יקימנה.

16 וזהו שני אלפים ימות המשיח יען שהבטיחנו הקב"ה על הגאולה, הרי כל אלו השנים ימות המשיח עכ"פ בשם שידי באמונה והסתמכות על דבר ה', המוא אמר ולא יעשה ודיבר ולא יקימנה.

3) (בלק כג,יט) ואנו מאמינים שגם כעת יש בעולם העליון בית המקדש ועבודת הקרבנות. וענין זה יכונה "וזוכר חסדי אבות" שמאמינים כמו שהאמינו האבות, אף שאין אנו רואים הקיום בפועל, ואז כשיהיה יומביא לנו גואל" בפועל יהיה "למען שמו" - שמו המיוחד בן די אותיות - שיהיה ניכר הקיום ויתאמתו דבריו לעין כל.

4) אבל אז תתבטל עבודת הקב"ה של משך ימי הגלות, עבודת אמונה ובטחון בדיבורו של הקב"ה בלבד. וע"י בקהלת רבה (פרשה יב,ז) לפרש הפסוק (שם יב,א) "עד אשר לא יבאו ימי הרעה אלו ימי הגלות וכו' והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ שזכות האבות בטילה", וע"י שבת קנא: והגיעו שנים ונ"י אלו ימי המשיח, וי"ל שכל זמן אריכות הגלות אנו חיים בזכות אבות, כלומר שאנו בטורים בהישועה והגאולה העתידה אע"פ שנראה כאילו הקב"ה מבטיח ואינו מקיים זה קרוב לאלפים שנה, אבל כשיתקיימו כל ההבטחות אז זכות האבות בטילה כו"כ. וחבל על

אבל אז תתבטל עבודת הקב"ה של משך ימי הגלות, עבודת אמונה ובטחון בדיבורו של הקב"ה בלבד. וע"י בקהלת רבה (פרשה יב,ז) לפרש הפסוק (שם יב,א) "עד אשר לא יבאו ימי הרעה אלו ימי הגלות וכו' והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ שזכות האבות בטילה", וע"י שבת קנא: והגיעו שנים ונ"י אלו ימי המשיח, וי"ל שכל זמן אריכות הגלות אנו חיים בזכות אבות, כלומר שאנו בטורים בהישועה והגאולה העתידה אע"פ שנראה כאילו הקב"ה מבטיח ואינו מקיים זה קרוב לאלפים שנה, אבל כשיתקיימו כל ההבטחות אז זכות האבות בטילה כו"כ. וחבל על

15) תשובה לשאלה זו

1 ואפשר שיחטא האדם הטא גדול או חטאים הרבה
 2 עד שיגיד הדין לפני דין האמת שיהיה הפרעה מזה
 החוטא על חטאים אלו שעשה כרצונו ומדעתו
 שמונעין ממנו התשובה ואין מניחין לו רשות לשוב
 מרשעו כדי שימנע ויאבד בחטאים שעשה. הוא
 שהקב"ה אומר על ידי ישעיהו השמן לב העם הזה
 ואזני הכהן ועיני השע פן יראה בעיניו ובאזניו
 ישמע ולכבו יבין ושב ורפא לו. וכן הוא אומר והיה
 מלפניכם במלאכי האלהים וכו' וכו' וכו' ומתעוררים
 בנביאי עד עלות חמת ימי בעמו עד לאין מרפא,
 כלומר חטאו כרצונם והרבו לפשוע עד שנתחייבו
 למנוע מהן התשובה שהיא המרפא : לפיכך כתוב
 בחזקת ואני אחזק את לב פרעה, לפי שחטא מעצמו
 תהלה והרע לישראל הגרים בארצו שני הבה תחכמה
 לו וכו', וכן הדין למנוע ממנו התשובה עד שזפרע
 ממנו, לפיכך חזק הקב"ה את לבו : למה היה
 שולח לו ביד משה ואמר לו שלח ועשה תשובה,
 וכבר אמר לי הקב"ה שאין אתה משלח שני ואתה
 ועבדי ירעתי וכו', ואולם בעבור זאת וכו' כדי
 להודיע לכאי העולם שבזמן שמונע הקב"ה התשובה
 לחוטא אינו יכול לשוב אלא ימות ברשעו שעשה
 בתהלה כרצונו : וכן סיחור לפי עונות שהיו לו

4) פסוק

1 (ג) ואני אקשה. הנה בהיות האל הפץ
 בתשובת רשעים ולא כמיתתם,
 באמרו "חיי אני נאם ה' אם אהפץ כמות
 הרשע, כי אם בשוב הרשע מדרך וחייה"
 (יחזקאל לג, יא), אמר שירבה את אותותיו
 ואת מופתיו, וזה להשיב את המצרים
 בתשובה, בהודיע להם גדלו ותסדו:
 באותות ובמופתים, באמרו "בעבור זאת
 העמדתיך בעבור הראתך את פחיי", (להלן
 ט, טז). ועם זה היתה הכוונה שישאל
 יראו וייראו, באמרו "למען שתי אתתי אלה
 בקרבך ולמען תספר" (להלן י, א). ואין
 ספק שלולא הכבדת הלב היתה פרעה משלח
 את ישראל בלי ספק, לא על צד התשובה
 והכניעה לאל יתברך, שיתנחם מהיות
 מורד, אף-על-פי שהכיר גדלו וטובו, כי
 אלא על צד היותו בלתי יכול לסבל עוד את
 צרת המכות, כמו שהגידו עבדיו באמרו
 "הטרם תדע כי אבדה מצרים" (להלן י, ז).
 וזאת לא היתה תשובה כלל, אבל אם הנה
 פרעה חפץ להכניע לאל יתברך ולשוב אליו
 בתשובה שלמה, לא הנה לו מזה שום
 מונע, והנה אמר האל יתברך "ואני אקשה
 את לב פרעה", שיתאמץ לסבל המכות ולא
 ישלח מיראת המכות, את ישראל, כי
 "למען שתי אתתי אלה בקרבך" (להלן י, א),
 שמהם, יכירו גדלי וטובי, וישובו
 המצרים באיזו תשובה אמתית ויא. "ולמען
 תספר" (שם, שם) אפיה ישראל הרוצה
 בצרתם, "באזני בניך" (להלן י, ב), להודיע
 לשלל אלה יפעל אל עם גבר וי להשיבו
 אליו, וזה ששיפשושו כמעשיהם בבוא
 עליהם איזה פרענות.

5) פסוק

1 (ב) והנה את עפר הארץ לא התרה
 בפרעה בזאת ולא בשחין ולא
 בחשך, ונה כי תשע המכות שהיו
 לאותות ולמופתים היו דצ"ף עד"ש בא"ח
 בלבד, כי מכת בכורות לא היתה לאות ולא
 למופת, אבל היתה לענש, כמבאר למעלה
 (ה, כג, ז, ד). והנה דצ"ף היו אותות בשתי
 היסודות הקבדים, ועד"ש היו אותות
 קבעלי חיים, ובא"ח היו אותות באויר,
 ובכל שנים מהן התרה, ובשלישית נעשה
 האות בלתי התראה, באמרו "הן כל אלה
 יפעל אל עצמים שלוש עם גבר" (אייב
 לג, כט).

6) פסוק

1 ויפן פרעה ויבא אל ביתו ולא שת לבו
 גם לזאת (ו, כט). יש להעיר דמה
 נוגע לתורה"ק לפרט דפרעה כל אל צימו,
 שהעיקר כאן שפרעה עמד ברשעו ולא שמ
 לבו למופת המטה שנהפך לתוף, והיה מכה
 דם במצואר בהש"י.
 וי"ל על פי מה שראינו בספר מתנה
 חיים מהמשנה הרה"צ ה'
 בתביתו פולחון שלישי"א דמבאר מה
 שכתב התרגום יונתן על פסוק זה ח"ל
 ועבד פרעה ציריה ועאל לציתיה, כלומר
 פירוש תיבת ויפן כלשון נפנה הנמשל בדברי
 ח"ל שפירשו שעה נרטי לידוע שהיה
 דרטי של פרעה לזאת צנקה אל היאור

1 לעשות נרטי, ועל זה היה מנניע האמת
 מעמו בעבור שראינו שהוא אלוה. ויבין
 שמהם היה מתוכח עמו על כל היאור
 לזמן רב, ופרעה היה ממתין לעשות נרטי,
 ולא היה יכול עוד לעמוד עמו עד שהוכרח
 לפנות שם, ועל ידי זה נחצה צעמי עמו
 צהגלות להם קלנו ושקריה ועל זה אמר
 הכחיש ולא שם לבו גם לזאת, שאף על
 פי שאין ציון גדול מזה, מזה לא שמ
 לבו, ויכר שיה עוד היכן העקשות של
 אומו רשע, עכ"ל.
 וי"ל זה מבואר מיצוט ויבא אל ביתו
 דהתורה"ק מגלה קלנו של אומו רשע
 שמה נרטי ויהי נרין לזוא לציתו להחליף
 נרטי, ועין רש"י דיש פרעה כל את אשר
 התעללו במצרים, ומפרש שחקת דכניול
 דקנ"ה עשה ללנוה מפרעה ועמו זה היה
 גם כן כהן וכו'.

1 הירא את דבר ה' מעבדי ברעה הניס וגו' ואשר לא שם לב
 אל דבר ה' ויעזוב וגו' (ט. כ"א). הנה המצרים נקראו בתואר "הירא את
 דבר ה'", למדים אנו מכאן כמה בנקל הוא ענין של יראת שמים, כי הלא
 אמנם יראתם הרי פשוטה מאוד, כי הרי כבר ראו היטב על ידי השש
 מכות הקודמות, את גדלו ית', ואת ידו החזקה, והנה כאן עומד לפניכם משה,
 ומתרה בהם בשם ה', על הסכנה בחייהם, הצומדת לנגדם על ידי מכת הברד
 שחבא, ואיך זה לא ייראו?

7

ל יראת

וכבר עמד והתפלא הגאון ר' ישראל סלנטר וצ"ל, על ענין יראת
 שמים שבאדם, ותמה במשלו הידוע, שאם ימצא אדם כוס של מים,
 ורבים האנשים המגידים לו כי המים זכים ובריאיים, ואף על פי כן אם איש
 אחד, ואפילו איש משוגע ממש, יגיד לו ויאמר: אל תשתה את המים האלה
 משום שבכוס המים נמצא סם של מות, הרי תיכף תדל יחדל מלשתות
 המים, אף שהוא נגד השכל הישר, שהרי סוכ"ס, רבים האנשים וגם פקחים,
 המבטיחים לו שאין כלום במים, ולמרות כל, הוא פחוד יפחד אף על איזה
 חשש כל דהו, כי הוא מסתפק פן ואולי האמת הוא כהמשוגע, ומסיק הגר"ס
 (וצ"ל: ואם בן איך מלך הוא האדם בעולמו בריא ובטח, ולא מפתח ולא
 דואג כלום, על אתריותו, ואיך לא חושש הוא על הספק פן ואולי ענוש יענש
 רע ונמר על עברו פי ה' הרי אפילו אם לא ברורים לך הדברים במאת אחיו,
 אבל הלא גם על חמישים אחיו וגם על שלשים אחיו ואפילו גם על ספקות
 של עשר אחיו עליך לכה"פ לחשוש וליפחד מעבור כל דהו על דברי
 השולחן ערוך' פצאתי את העיר אפרש את כפי אל ה' (ט. כט)

אבל בתוך העיר לא התפלל, לפי שדעתה מלאה גלגלים נשיים

התביעה על משה רבינו

1 משה רבינו לא רצה להתפלל בתוך עירם של המצרים, מחמת שפחד
 מהשפעת העבודות הזרות שהיו שם.

במבט פשוט נראה כי מתוארת כאן גדלותו של משה, אולם שמעתי פעם
 מתלמיד חכם חשוב משיבת 'בלת התלמוד' בארה"ב שהביא לפרש שהיתה כאן
 תביעה כלשהי על משה רבינו [כמובן הכל לפי מדרגתו, שאין לנו בה השגה כלל].

6 מהי?

הרי על הקב"ה נאמר במכת בכורות "ועברתי בארץ מצרים", ולכאורה איך
 יכול הקב"ה לעבור בתוך עיר מלאה גילולים? אלא שההבדל התהומי בין הקב"ה
 לבין טומאת מצרים מונע כל אפשרות של השפעה.

אם כן, מדוע משה רבינו הוצרך לצאת את העיר? אילו הוא היה כה מרוחק
 ומרומם מהם, הם לא היו יכולים להפריע לו, לא היתה להם שום שייכות אליו!
 אין זאת אלא שלסביבת המצרים היתה השפעה כלשהי, דק מן הדק, על משה
 רבינו!

כשההבדל תהומי - אין השפעה

למדנו מכאן יסוד חשוב בענין השפעת הסביבה.

6 הרי בעיה זו של השפעת הסביבה על האדם היתה קיימת בכל הדורות, וכפי
 שכתוב בתהלים (ק. לה): "ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם", והרמב"ם (הל' דעות פ"ג

ה"א) הגדיר נקודה זו במילים ברורות: "דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו
 ובמעשיו אחר רעיו וחבריו נוהג כמנהג אנשי מדינתו". איננו יכולים להתעלם מכך
 ולומר 'מה איכפת לי מהסביבה, אני לא קשור אליה', כי האדם מטבעו נמשך אחר
 הסביבה.

ולפעמים אדם תוהה, איך יוכל לפעול בעצמו שהסביבה הקליקת לא תשפיע

עליו?

2

נפאית
 פתח

התשובה על כך היא: השפעת הסביבה על אדם תיתכן רק בשעה שיש לו איזשהו קשר עם הדבר. למשל, אדם שיש לו לול תרנגולים, ויום יום, שעות על גבי שעות הוא מתעסק ונמצא בחברת התרנגולים - אף על פי כן, הוא מעולם לא הושפע מהם בכי הוא זה. מעולם לא עלה על דעתו להיכנס ללול ולקרקרק...

אדם שמתעסק עם בעלי חיים אינו מושפע מהם. כי האדם מושפע מהסביבה רק במקרה שיש לו איזה קשר, איזה מכנה משותף עם הסביבה. אדם ובעל חי זה שונים במציאותם, שלא תיתכן שום השפעה.

9

אם יגיע אדם להכרה פנימית שההבדל בינו לבין אלו הסובבים אותו הוא הבדל תחומי ומהותי, כהבדל שבין אדם ובעל חי - יוכל לשמור על עצמו כראוי מפני השפעתם המזיקה.

לימוד התורה מגן מהשפעת הסביבה

על הקב"ה נאמר: "אני ה' לא שנית" ומלאכי ה'. הקב"ה אינו משתנה, אין לסביבה שום נגיעה ושום השפעה עליו.

והנה ישנם ביטויים בזוהר הקדוש, המופיעים פעמים רבות בנפש החיים - "ישראל ואורייתא וקודשא בריך חד הוא", "תורה - דא קוב"ה", ויסוד דברים אלו נמצא במאמר חז"ל (שמ"ר פ"ג, א): "אמר הקב"ה לישראל: 'מכרתי לכם תורתני, כביכול נמכרתי עמה'. לעומת שאר המצוות, שהמצוה מקרבת את האדם לבוראו, לימוד התורה של האדם הוא כביכול לימוד של הקב"ה בעצמו!

ישנן הרבה צורות של גדלות אצל עם ישראל - צדיקים, חסידים, יראי שמים, אוהבי ה'. האם יש לנו צדיקים היום? חז"ל אומרים לנו מהו "צדיק" - "צדיקים - יצר טוב שופטין" (ברכות סג ע"ב) - כל פעולותיהם מותוות על ידי יצר הטוב. הם אינם נמשכים לכוס שתיה סתם, רק אם הם זקוקים לשתות כראוי, וגם זה, רק אם השתיה באמת מועילה למטרתה, ואם היא מכילה תוספות מיותרות של טעם - הם נמלטים ממנה כמו מסם המוות!

כשאנו באים לקנות איזה דבר מאכל, ורואים לפנינו רשימה של רכיבים שאין לנו מושג בהם, אנו אומרים לעצמנו שזה כנראה בסדר... אבל הצדיק מתייחס למאכל שאינו כשר כמו לרעל! ועד שהוא אינו יודע במאת האחוזים שהדבר כשר ללא כל חשש ופקפוק, הוא מפחד להתקרב למאכל הזה! מילה של לשון הרע אצל הצדיק היא כמו סכין בלב!

26

והנה אם נשים לב נבחין בתופעה, שאף שצדיקים אין לנו כל כך הרבה בדורנו וזאת ודאי מחמת קלקול הדור, אבל תלמידי חכמים יש הרבה ב"ה. והרי לכאורה מצב הדור נוגד גם את כל ענין לימוד וגדלות התורה?

31

הסיבה לכך היא משום שהדבר היחידי שהסביבה לא יכולה לפגום בו הוא התורה, כי התורה היא הקב"ה. לימוד התורה יש בו כזו קדושה, עד שאין לטמאה כל שייכות ונגיעה אליו! "דברי תורה אינם מקבלים טומאה" (ברכות נב ע"א) - הכל מקבל טומאה, חוץ מדברי תורה.

36

אם כן, כשאנו חיים בסביבה שהכל ספוג בטומאה, הדרך היחידה שאנו יכולים לשמור על עצמנו, היא רק על ידי לימוד התורה הקדושה! זוהי החומה היחידה שבכוחה לרגן עלינו מפני השפעתה המסוכנת של הסביבה.

בעבר, בעיירות שבח"ל, היו יהודים שהיו בורים ועמיארצות גמורים, לא ידעו אפילו קדוה וכתוב, ומכל מקום באוירה של הקדושה ששירתה על העיירה הם יכלו לשמור תורה ומצוות גם ללא לימוד התורה. אבל באוירת הטומאה השוררת היום, בה הכל נהרס ונפרץ - המגן היחידי שנותר לנו ריום מההשפעה

41

הקלוקלת של הסביבה הוא רק לימוד התורה הקדושה! אנשים שלא לומדים תורה, לא מתמסרים ללימוד התורה ולא נמצאים במסגרת של תורה - כמעט ואינם יכולים להיות מוגנים מהשפעת הסביבה!

10
ספ

זוהי ההגנה היחידה מפני השפעות הסביבה, הבטחון היחידי לשמירת יהדותנו ויהדות ילדינו - לימוד התורה הק' מתוך מסירות והקרבה.

(דג) ומטר לא נתך ארצה. לא אמר, לא ירד' אלא. לא נתך, ללמד שאחר שירד מן השמים צמד בין השמים לארץ, וכן דרשו רז"ל¹⁰ שעמדו בין השמים ובין הארץ כ"א שנה עד זמן יהושע. זהו שנאמר: זה השליך עליהם אבנים גדולות מן השמים וגו'¹¹.

10
כ' סת"

12
סמן הט"ה

13 אר אר'ה

שבט - המליך אות צ' בלעיטה

ויצא משה מעם פרעה את העיר ויפרש בפיו אל ה' ויחדלו הקלות והברד ומטר לא נתך ארצה (ט"ג)

1 | היום הוא ער"ח שנת, וערב ראש חודש כול זמן להצטוק בחסוכה, כל חודש וחודש כול שנה כפני עלמנו, וכמו שמצינו בטור כל ר"ח שכמו שהג' רגלים הם כנגד הג' אצות, כן כ"ג חדשים הם כ"ג שנים שנפתחו ע"י כ"ג שנים, וכיון שהעמי ישראל נסתמו שנים אלו, כי השנים של הג' רגלים הם שנים גדולים ולא נסתמו ע"י החטא, אבל השנים של ראש חודש הם קטנים ביותר נסתמו ע"י החטא, ולכן לא נשאלו ליישע לדורות, עד לפתיל שאז נאמר וכו' מדי חודש בחדשי וגו', וכמו שה"צ שנים כל אחד יש לו תכונה בפני עלמנו, וכל אחד כול דרך מיוחד ישער מיוחד, וכדכ' (יחזקאל) מ"ה ל"ח שער ראובן אחד, כן כל חודש שהוא מיוחד נגד שבט אחד יש לו ענין מיוחד, ובכל חודש נחשב דרך חדש בטעות השנים.

1 | ואמנם העיד הכתוב כי הבטחת משה אכן נתקיימה, הא דאמר לו כצאתי את העיר אפרש את כפי אל ה' הקלות יחדלון והברד לא יהי עוד וכו'. אבל בפסוק שלאחר זה נאמר, וירא פרעה כי חדל המטר והברד והקלת ויוסף לחטוא וכו' ואינו מוכן, למה החליף הסדר דבשני מקראות דלעיל בא הקלות מתחילה וכאן באה לבסוף. ועיין ברבנו בחיי דברים נפלאים, דכמו דנאמר למטר לא נתך ארצה דהיינו דנשאר באויר בין השמים והארץ, כמ"כ ואותו הדבר גם בקלות דג"כ נשאר באויר; וכמו דהכרז ירד לעתיד - וברבנו בחיי ירד בימי יהושע - כן ירדו הקלות בימי אלישע, עי"ש בדבריו ובספרים שהביאו מדברי המדרש, דהכרז ירד בימות משיח במלחמת גוג ומגוג, ושם במדרש איתא דירדו בימי יהושע ויגמרו במלחמת גוג ומגוג, אבל מ"מ סדר // הכתוב עדיין צריך ביאור.

והנראה כזה הוא. דענין הקלות היו רעמים ואיתא בגמרא (ברכות נ"ט.) "לא נבראו רעמים אלא לפשוט עקמומית שבלב", וא"כ כל תכלית הקלות במכת הברד הוא להסיר העקמומית וליישר את הלב, והובא ב"שי לתורה" דלכן דוקא במכת ברד נאמר 'אני שולח את כל מגפותי אל לך', דמה פתאום 16 באה המכה אל לבו אלא דהוה תכלית הקלות של מכת ברד, ולכן נאמר אל

לך, ודפח"ת. ואם כן אולי יש לפרש, דבאמת הקלות חדלו תחלה ואח"כ חדלו הברד והמטר בסדר הכתובים, אבל כשמדבר על "וירא פרעה", היינו בתחושת פרעה ולפי הרגשיו, רישומם של הרעמים עדיין היו נשארים אצל פרעה אף לאחר שכבר נחדלו, מפני הפחד דאולי ישובו עוד להרעים עליו, דהוה עצם תכונת הרעמים דגם לאחר הפסקן עדיין הדיהם הומים ומצלצלים כמוח ולב האדם מתחלחל, ולכן אם כי שהקלות חדלו ונפסקו תיכף ומיד אחר תפלת משה אבל מבחינת פרעה עדיין היו מהמהמים והלמו כמחו זמן רב עד כי שוכנע שאמנם חדלו גם הרעמים אחר שהדל הברד; ואולי, מפני זה בא מלת "והקלת" הנאמר בוירא פרעה הוא חסר, משא"כ בשאר הפסוקים בא 26 "הקלות" מלא כו"ו.

2 | ידוע שהקצ"ה צרה את העולם בלוחיות התורה, הסתכל הקצ"ה באוריותה וברא עלמנו, וכדאיתא "יודע ה' כלל ללך אוריות שבהן נבראו שמים וארץ", וכל חודש יחיד שיש לו שער מיוחד וברא בלוחיות אוריות אחרות, ובספר יצירה המיוחס לראש"ה איתא על כל חודש וחודש כולד היתה בריאה החדש ואחיה אות שייך לכל חודש. ועל 3 חודש שנת אמרו "המליך אית ל' בלעיטה". יבדי נהבין דבריהם שהם מאיד עמוקים צמה שנגע ננו בטעות השנים, נחין להגיד מה שכחוב בענין זה בספר שם משתואל בחוכמה ביאור.

3 | הלשון לעיטה מצינו אצל עשו הרשע שאמר לעק"ה הנטיטני לא מן האדום הזה, וכו' הביאו חז"ל (ב"ק ס"ט) בלטיטבו לרשע ימות, כג' ברחם לטיטבו פינושו הכולה לן

14 טו

בשמי כי צנן אכילה יש עיקר וטפל כי התאווה היא רק עפלה כי התאווה ניתנה רק כדי שהאדם יאכל יבאדם לרדק לדבק עלמו בהעיקר ולא בהטפל ואם האדם מדבק עלמו בהטפל נקרא זה בשם לשיטה.

6 המליך אות צ' בשיטה פירש כיון שיש ענין הזה של לשיטה בטולם, ובכל דבר יש תאווה, ח"כ הרי ציבולת האדם נעטק ליד שיך לו להתגבר על תאווה זו, הרי הקצ"ה ברא העולם עם התאווה - עם הלשיטה, ואיך || שיך שדבק את עלמו רק בהעיקר, אם הטפל כהיה התאווה מעוררו לעסוק בעניני העונם, יליקתו נפשו אל עריבות המאכל, על זה נתן הקצ"ה בעונם הכח להמנוך האות ל' בלשיטה, ואות ל' מורה על לדיק, וכמו שדרשו חז"ל במס' שבת (קכ) לדיק פשוט לדיק כסוף, ולדיק פ"י שחלמלם מטשו שיסיו עפ"י דין ושיסיו בלדק, וכן צטנן אכילה ג"כ נקרא לדיק כשמשתמש ומכוון באכילתו ללורך והכלית המכוון, וכמאמר הכתיב (משלי י"ג א כ"ה) לדיק איבג לטובע נפשו, שלדיק מלמלם מטשו שיסיו כה"י אכילתו רק בצביל קיום נפשו, יתנן רשעים כתיב (שם) ובטן רשעים תחסר, ומפרש הגר"א שהרשעים שכל אכילתם היא אך ורק בצביל תאוות חסר להם עוד בטן, כי א' רוצים למנהות עוד ועוד, משא"כ הלדיק שכל אכילתו אך ורק למטן קיומי שיסיו לו כח בזה לטבוח את ציראיו, וכלשון הרמב"ם כהל' דעות

שאם אדם אוכל כדי לעבוד את ה' אז גם אכילתו הוא עבודה לה', וזהו הצחינה של לדיק, שמשתמש בכל דבר בהצחינה בלדק, להצריך יתחבליה שבו, ועם הכח של לשיטה שיש בעולם נברא האות ל' שהוא הכח למסול על התאווה, המליך אות ל' בלשיטה ולרפן זה בזה" שצריך צורך בלשיטה האות ל', שיוכל ל' האדם להשתמש בו בלדק, והלשון המעך הוא שיסיו מושל על הלשיטה, ולא שהלשיטה יתחביר המסול עליו, "וקשה לו כתר" וזה שיד אלא שיכולין לעשות מזה הלשיטה כתר ועטרה להביא יתברך, שאם משתמשים א' בהאכילה אך ורק למטן עבודתו, הרי גם החכמה היא מליה, ולכן מביא בפס' אחת כי חודש שבע הוא כנגד יוסף, כי זה היה מדה יוסף - מדה לדיק, יתברך זה מסתגל למטן האות ל' בעניני שיסיו.

הצחוק בין הלשון לשיטה והלשון אכילה תלוי בצוונה האכילה, לשם מה הוא אוכל ואיך נראית האכילה שלו, כי צלמח הקצ"ה סידר עלמו שהאדם לרדק לחיותו לזון את נפשו, יבנתו זה אי אפשר לאדם לחיות, אך מלבד א' המאכל בעלמו יש ענין עריבות המאכל, ועריבות המאכל שיש בכל דבר הוא צלמח ללורך הצחינה, כי מצלעדי העריבות שיש במאכל לא ה"י האדם מתאווה כלל להמאכל, וכמו שהאר"ך צחינת הצחינה בשער הצחינה, כי אם לא ה"י האדם מתאווה למאכל לא ה"י האדם אוכל כלל, ולא ה"י רוצה לאכול כלל, כי לא ה"י השכל מחייב שיתעסק באכילה, כי יש בו הפסד ממון והפסד זמן, וה"י מהחכל על כל תענוגי הטיה"ו הנלרכים צלמח לישוב העולם כמטעה בהמה, וכמו שצלמח אמרו חז"ל (תנינה ט"ז) שצ"י דברים אדם נדמה כבהמה, שאוכלין ושותין כבהמה, עיי"ש, ולכן מסביר החובת הצחינה שגטיבת האדם הוא שבת"ה בבעים בהאדם תאווה להמאכל, ולצריך האדם להכיר את הטוב בזה, וזה ענין עריבות המאכל לגרום ולצידד כח התאווה בהאדם שיתעסק בעניני עיה"ו, יכל עניני עיה"ו שהם לרכי העוף נקראים בשם אכילה, ובכולם הכנים הקצ"ה ענין של תאווה בכדי שיתעסק בעניינים אלו שהם ללורך הצחינה וישוב העולם, כי בנעדה לא ה"י האדם אוכל וה"י מת ברעב, וזהו הפ"י בדברי הגמ' בשבת (קנ"ג) כי הוא אמר יי"ה זו אשה, הוא לזה ויתמוד אלו במים, פ"י כי כך לזה השי"ת שיתעסק אדם באלו הדברים, כי בנעדה לא ה"י האדם נוטל עליו באחריות כל אשה וצטם, רק שהכנים השי"ת בעולם מלכ בזה שיסיו להאדם חשק ותאווה בכדי שיתעסק בענייני העולם וציישוב העולם, וכן אמרו חז"ל (קה"ר א' ג' י"ח) על מה שבי"ש "גם את העולם נתן בלצטם" פ"י לעסוק בענייני העולם "שאלו לא יתה"ו לא צנה אדם בית ילא נשא אשה", אך חטפ"כ העבודה שמישל על האדם הוא, שאף שצריך לאכול לקיום העולם, שיסיו אכילתו צלופן א' וזוהי, שאוכל אך ורק מפני שצריך טרה, ולא יפנה לבו אל עריבות המאכל, נאכיל מחמת כח המתאווה שיש בו, וכמו ש"כ לדיק אוכל לטובע נפשו, שצריך אכילת הלדיק הוא עבוד קיום הכסף שבו חבל לני שאובטם למטן תאוות נקרא אכילתם בשם לשיטה, שאוכלים מחמת עריבות המאכל, וכלשון התרגום על הלשיטתי זה "ואשטימתי", בלשון שטעם הדבר, וזה הוא הנקרה בשם לשיטה, ונשיטה הוא לשון יסור